

Emigrācija palēnina Austrumeiropas spēju panākt Rietumus

Autori [Nadēms Ilahi /Nadeem Ilahi/](#), [Anna Iljina /Anna Ilyina/](#), un [Darja Zaharova /Daria Zakharova/](#)

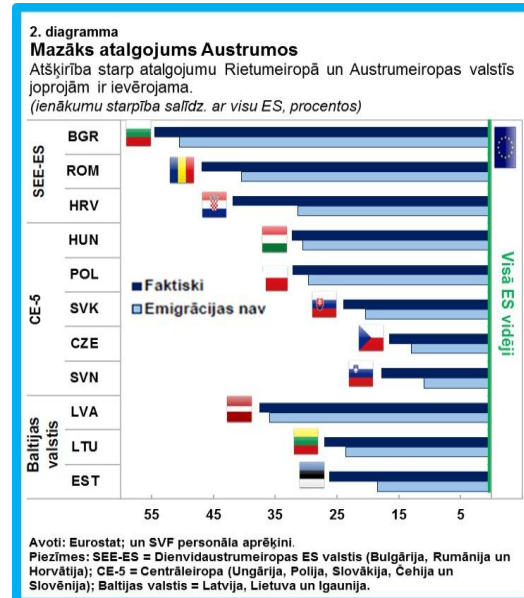
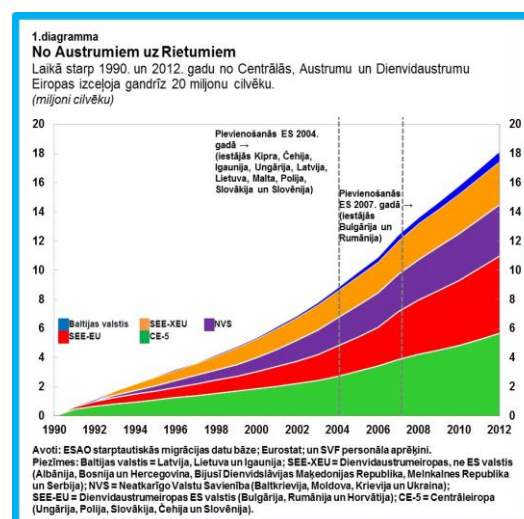
2016. gada 20. jūlijs

Austrumeiropas atvēršana uz pārējo pasauli 1990. gadu sākumā sniedza milzīgus ieguvumus. Kapitāla ieplūšana un inovācijas nodrošināja institūciju un ekonomikas vadības darba uzlabošanu un lielāku efektivitāti. Ēnas puse savukārt bija tā, ka no Austrumeiropas jūtami un pastāvīgi aizplūda cilvēki.

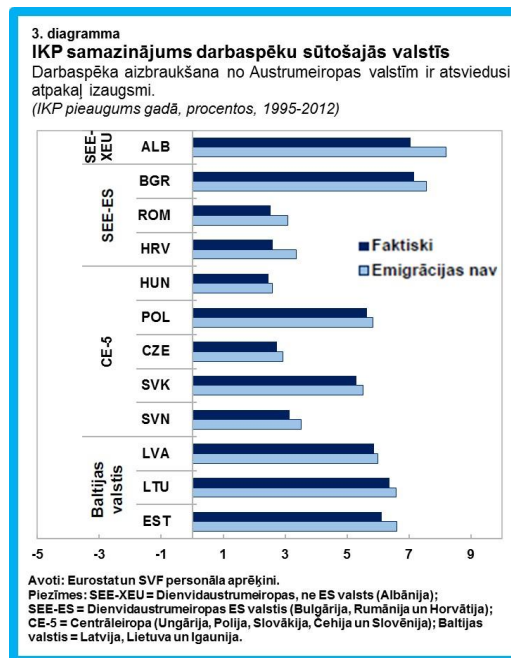
Gandrīz 20 miljonu, galvenokārt jaunu un kvalificētu austrumeiropiešu, – kas būtībā ir Čehijas un Ungārijas iedzīvotāju skaits kopā – pēdējo 25 gadu laikā pameta savas valstis, lai meklētu labākas dzīves iespējas ārvalstīs (1. diagramma). Un, pat neraugoties uz to, ka viņi ir snieguši savu ieguldījumu uzņemošo valstu un kopumā visas ES labklājībā, šī aizbraukšana ir palēninājusi viņu dzimto valstu izaugsmi un konvergenci atbilstoši attīstītās Eiropas dzīves standartiem. SVF personāla pētījumā izvirzīti politikas iespēju priekšlikumi, kā šos svarus līdzsvarot.

Emigrācija palēninājusi izaugsmi Austrumeiropā

Ekonomisko migrāciju virza personiskas izvēles. Austrumeiropiešu gadījumā aizbraukšanu motivē galvenokārt labākas darba iespējas un lielāks atalgojums (2. diagramma). Daudzi no šiem ekonomiskajiem migrantiem ir augsti kvalificēti (piem., ārsti, arhitekti, inženieri) un jaunāki par vidējo iedzīvotāju vecumu dzimtenē. Jo mazāk efektīvi strādā valdība un jo vājākas ir institūcijas (kas sargā tiesiskumu, atbalsta pārskatatbildību un apkaro korupciju) viņu valstīs, jo ticamāk, ka jaunie un izglītotie ļaudis meklēs labākas dzīves iespējas ārvalstīs. Lai gan pašu emigrantu dzīves līmenim ir tendence kļūt augstākam un arī viņu mājās palikušās ģimenes bieži gūst labumu no naudas pārvedumiem, viņu aizbraukšana vājina izcelsmes valstu ekonomisko potenciālu.

Tas Eiropas valstis novedis nelabvēlīgākā stāvoklī (3. diagramma). Apjomīga un pastāvīga emigrācija ir palēninājusi gan kopējo, gan uz vienu iedzīvotāju rēķināmo rezultātu kāpuma tempus. Atbilstoši SVF personāla analītiskajam darbam, ja laikā starp 1995. un 2012. gadu emigrācijas nebūtu bijis, reālā IKP pieaugums reģionā vidēji būtu bijis pavisam par 7 procentpunktiem augstāks. Dažās nozarēs trūkst kvalificēta darbaspēka, kas pazemina produktivitātes izaugsmi Austrumeiropā. Un, lai gan lielā naudas pārvedumu ieplūšana ir stiprinājusi investīcijas un patēriņu, tas ir izraisījis arī valūtas kursa kāpumu, padarot ekonomiku mazāk konkurētspējīgu. Turklāt radniekiem sūtītā nauda ir likusi paaugstināt sākuma algas un mazinājusi motivāciju strādāt. Attiecīgi algas ir cēlušās ātrāk nekā produktivitāte, mazinot investīciju atdevi un vājinot motivāciju investēt izcelsmes valstīs.

Ar šādu zemāku rezultātu valdības tēriņi sociālo pabalstu jomā ir palielinājušies attiecībā pret IKP. Jaunu cilvēku aizbraukšana palielina jau tā pastāvošo tendenci, ka vecie ļaudis veido arvien lielāku iedzīvotāju daļu, kas nozīmē vairāk izdevumu pensiju pabalstos attiecībā pret IKP. Valdības ir tiekušās reaģēt uz šo budžeta spiedienu, palielinot darbaspēka nodokļus, kas mazina darba devēju motivāciju veidot jaunas darbavietas un attiecīgi padara budžeta struktūru vēl nedraudzīgāku darbavietu veidošanai un izaugsmei.

Dažu jaunāko un gaišāko prātu aizbraukšana ir sagādājusi lielākus izaicinājumus procesā, kurā Austrumeiropai jāpanāk attīstītās Eiropas sasniegumi.

Labums Eiropai kopumā

Kāda ir austrumu-rietumu migrācijas ietekme uz uzņemtajām valstīm? Migrācija rietumu virzienā, šķiet, devusi savu ieguldījumu spēcīgākā izaugsme Rietumeiropas valstīs un sniegusi ekonomisku labumu ES kopumā. Ekonomiskā migrācija kā tāda ir ES projekta panākumu rādītājs, kurā pārvietošanās brīvība tiek uzlūkota kā nepieciešamība, kas nosaka lielāku ekonomisko integrāciju un galarezultātā – lielākus ienākumus visiem.

Kamēr ienākumu un institucionālās atšķirības starp Austrumiem un Rietumiem saglabāsies ievērojamā līmenī, virzītājfaktori, kas nosaka emigrāciju no austrumiem, visticamāk, vēl kādu laiku būs spēkā. Vēl vairāk – šīs tendences varētu pat intensificēties, jaunām valstīm kvalificējoties līdzdalībai ES.

Kā visus padarīt par ieguvējiem

Kopumā līdzdalība ES Austrumeiropai ir nesusi būtisku labumu. Ko iespējams darīt tagad, lai nodrošinātu to, ka brīva cilvēku pārvietošanās gan darbaspēku sūtošajām, gan uzņemtajām

valstīm sniedz abpusēji izdevīgu iznākumu? Lai gan ir daži uzdevumi, kas jāveic vietēji, tomēr ir arī visas Eiropas līmenī īstenojams darbs.

- **Austrumeiropā:** labākas institūcijas un ekonomiskās politikas izcelsmes valstīs piesaistītu cilvēkus palikšanai, emigrantus vedinātu atgriezties un cilvēkus no citām valstīm – meklēt darbu Austrumeiropā. Jāapsver arī turpmākas imigrācijas režīmu liberalizācijas iespējas, jo īpaši attiecībā uz kvalificētiem darbiniekiem. Valdības var darīt vairāk, strādājot ar diasporām ārvalstīs, lai izmantotu viņu pieredzi un ietaupījumus, kā arī radītu lielāku motivāciju cilvēkiem investēt, nevis tikai tērēt naudas pārvedumus. Turklāt vēl vairāk var darīt, lai paturētu un labāk izmantotu esošo darbaspēku, piemēram, labāk saskaņojot izglītību ar nodarbinātības vajadzībām un sniedzot vairāk iespēju apgūt darbu praksē. Būtiska nozīme ir arī politikas reakcijas izvēle jautājumos, kas saistīti ar finansiālo spiedienu saistībā ar emigrāciju: izvairīšanās no darbaspēka nodokļu palielināšanas un lielāka palāvība uz patēriņa nodokļiem vairāk sekmētu investīcijas un ilgtermiņa izaugsmi.
- **Eiropas Savienībā:** ņemot vērā, ka Austrumu-Rietumu migrācija ir devusi labumu visai ES kopumā, ieguvumi būtu jāpārdala pārdomātāk. Piemēram, ES strukturālo un kohēzijas fondu apjoms un sastāvs – līdzekļu pārdale no bagātākajiem ES reģioniem uz nabadzīgākajiem – varētu skaidri un nepārprotami atbildēt par emigrācijas negatīvo ietekmi uz darbaspēku sūtošo valstu ekonomisko potenciālu. Tas atbilstu arī ES mērķim, proti, mazināt ekonomiskās un sociālās atšķirības reģionu starpā un sekmēt ilgtermiņīgu attīstību.

Nadēms Ilahi ir Bosnijas-Hercegovinas misijas vadītājs un vadītāja vietnieks SVF Eiropas departamentā, pārzinot Ungārijas un Horvātijas jautājumus. Pirms tam viņš strādājis kā Albānijas un Melnkalnes misijas vadītājs. Viņa zinātniskās pētniecības un analītiskā darba uzmanības centrā ir bijis starptautisko ietekmju raksturs un sekas, kā arī naftas fondu makroekonomiskā nozīme. Pirms darba sākšanas SVF 2000. gadā Ilahi kungs ieņēma amatus Makdžila Universitātē Kanādā un Lahoras vadības zinātņu universitātē Pakistānā. Viņam ir Kalifornijas Universitātes BA un PhD grāds.

Anna Iljina šobrīd vada Augošo ekonomiku reģionālo pētījumu nodaļu SVF Eiropas departamentā. Pēdējos gados viņa strādājusi pie *Globālās finanšu stabilitātes ziņojuma* (SVF Finanšu un kapitāla tirgu departamentā) un pie Agrīnā brīdinājuma īstenošanas (SVF Stratēģijas, politikas un pārskata departamentā). Viņai ir Pensilvānijas Universitātes PhD grāds ekonomikā.

Darja Zaharova vada Polijas-Baltijas struktūrvienību SVF Eiropas departamentā un ir Polijas misijas vadītāja. Pirms tam viņa vadījusi Slovēnijas, Islandes un Slovākijas misijas. Viņas zinātniskās pētniecības intereses aptver plašu jautājumu loku, tostarp ekonomikas izaugsmi, fiskālo un monetāro politiku un institūcijas, kā arī kapitāla plūsmas vadību. Viņai ir Minesotas Universitātes PhD grāds ekonomikā. Pirms darba sākšanas SVF 2000. gadā viņa strādāja par asociēto analītiķi Mineapolisas Federālo rezervju bankā.